

«ҚАЗАҚМЫС» САҚТАНДЫРУ КОМПАНИЯСЫ»
АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ

«Қазақмыс» СК» АҚ
Директорлар кеңесінің
шешімімен
БЕКІТІЛДІ
Хаттама № 110
«28» декабрь 2023 ж.

Сапа менеджменті жүйесі ПС-120-04		Редакция 07
«ҚАЗАҚМЫС» САҚТАНДЫРУ КОМПАНИЯСЫ» АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫНЫҢ МҮЛІКТІ ЕРІКТІ САҚТАНДЫРУ ҚАҒИДАЛАРЫ		
Әзірленді: <i>Андеррайтер - Сапарғалиев Е.</i>		
Келісілді:		
Дата	Время	Ход исполнения
20.12.2023	16:07:43	Начальник управления андеррайтинга / Полянская М.В. > В работу
20.12.2023	16:32:49	Представитель руководства по качеству / Белобродская А.С. > Согласовано
21.12.2023	12:17:19	Член Правления, Заместитель председателя Правления / Мухамедов И.Х. > Согласовано
21.12.2023	14:26:09	Начальник службы комплаенс / Кембаева А. > Согласовано (согласовано)
22.12.2023	17:45:17	Заместитель председателя Правления / Сванкулова Е. > Согласовано (согласовано)
25.12.2023	21:22:53	Начальник службы управления рисками / Керейбаева А.М. > Согласовано (Согласовано)
27.12.2023	08:10:15	Начальник управления страховых выплат / Естаев Т.Б. > Согласовано
27.12.2023	12:17:07	Начальник службы управления рисками / Керейбаева А.М. > Согласовано (Согласовано)
28.12.2023	10:55:16	Начальник отдела по правовой работе / Каналина К.Т. > Согласовано (Согласовано)
28.12.2023	12:39:39	Председатель Правления / Джангалиева А.А. > Подписать
Түпнұсқаны шығарғандар:		
Андеррайтинг басқармасының басты		 М. Полянская
Басшылықтың сапа жөніндегі өкілі		 А. Белобродская

Алматы қаласы

МАЗМҰНЫ

1. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР	3
2. НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР	3
3. БЕЛГІЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР	3
4. САҚТАНДЫРУ ОБЪЕКТІЛЕРІНІҢ ТІЗБЕСІ	3
5. САҚТАНДЫРУ СОМАСЫН АЙҚЫНДАУ ТӘРТІБІ. ФРАНШИЗА	4
6. САҚТАНДЫРУ СЫЙЛЫҚАҚЫСЫ, ОНЫ ТӨЛЕУ ТӘРТІБІ.	5
7. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЛАРЫНЫҢ ТІЗБЕСІ	6
8. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЛАРЫНДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕР ЖӘНЕ САҚТАНДЫРУДЫ ШЕКТЕУ, САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІНЕН БАС ТARTУ НЕГІЗДЕРІ	6
9. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫНЫҢ ҚОЛДАНЫЛУ МЕРЗІМІ МЕН ОРНЫ	9
10. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫН ЖАСАСУ ТӘРТІБІ	9
11. ТАРАПТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ	11
12. ҚОСАРЛАНҒАН САҚТАНДЫРУ	12
13. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫНЫҢ ҚОЛДАНЫЛУ КЕЗЕҢІНДЕ САҚТАНДЫРУ ТӘУЕКЕЛІНІҢ ҰЛҒАЮБЫНЫҢ САЛДАРЫ	12
14. САҚТАНУШЫНЫҢ САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫ БАСТАЛҒАН КЕЗДЕГІ ӘРЕКЕТТЕРІ	13
15. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНЫҢ БАСТАЛҒАНЫН ЖӘНЕ ЗАЛАЛ МӨЛШЕРІН РАСТАЙТЫН ҚҰЖАТТАРДЫҢ ТІЗБЕСІ. САҚТАНУШЫНЫ НЕМЕСЕ САҚТАНДЫРЫЛУШЫНЫ САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ҮШІН ҚАЖЕТТІ ЖЕТІСПЕЙТІН ҚҰЖАТТАР ТУРАЛЫ ХАБАРДАР ЕТУ МЕРЗІМІ	14
16. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМДЕРІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТӘРТІБІ МЕН ТАЛАПТАРЫ.	15
17. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІ НЕМЕСЕ САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІНЕН БАС TARTУ ТУРАЛЫ ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУ МЕРЗІМІ	20
18. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫН ТОҚТАТУ ТАЛАПТАРЫ	20
19. СУБРОГАЦИЯ	22
20. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫНЫҢ ТАЛАПТАРЫНА ӨЗГЕРІСТЕР МЕН ТОЛЫҚТЫРУЛАР ЕНГІЗУ ТӘРТІБІ	22
21. ДАУЛАРДЫ ШЕШУ ТӘРТІБІ	22
22. ҚОСЫМША ТАЛАПТАР	22

1. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

1.1. Осы «Қазақмыс» сақтандыру компаниясы» акционерлік қоғамының мүлікті ерікті Сақтандыру қағидаларының (бұдан әрі - Қағидалар) талартарында «Қазақмыс» сақтандыру компаниясы» акционерлік қоғамы заңды және жеке тұлғалармен (бұдан әрі - Сақтанушы) мүлікті ерікті сақтандыру шарттарын (бұдан әрі - Сақтандыру шарты) жасасады.

2. НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР

2.1 Осы Қағидалар төмендегі құжаттарға сәйкес әзірленді:

- «Сақтандыру қызметі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;
- Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі;

3. БЕЛГІЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР

Апат	технологиялық процестің бұзылуы, механизмдердің, жабдықтар мен құрылыстардың зақымдануы;
Пайда алушы	Сақтандыру шартына сәйкес сақтандыру төлемін алушы болып табылатын тұлға.
Сақтандырылушы	өзіне қатысты сақтандыру жүзеге асырылатын тұлға.
Сақтанушы	Сақтандырушымен Сақтандыру шартын жасасқан тұлға.
Тең Сақтанушы	Сақтандырушының клиенті (Сақтанушысы, сақтандырылған тұлғасы) болып табылмайтын жеке немесе заңды тұлға.
Сақтандырушы	«Қазақмыс» сақтандыру компаниясы» акционерлік қоғамы
Сақтандыру жағдайы	оның басталуымен мүлікті Сақтандыру шарты сақтандыру төлемін жүзеге асыруды көздейтін, мүліктің жоғалуына /жойылуына немесе бүлінуіне әкеп соққан оқиға;
Сақтандыру мүддесі	Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) тәуекелдерді болдырмауға және сақтандыру жағдайының басталуына жол бермеуге мүліктік мүддесі.
Сақтандыру сыйлықақысы	Сақтанушы Сақтанушыға (Пайда алушыға) Сақтандыру шартында айқындалған мөлшерде сақтандыру төлемін жүргізу міндеттемелерін қабылдағаны үшін Сақтандырушыға төлеуге міндетті ақша сомасы.
Сақтандыру сомасы	сақтандыру объектісі сақтандырылған және сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтандырушының жауапкершілігінің шекті көлемін білдіретін ақша сомасы.
Сақтандыру төлемі	Сақтандырушы Пайда алушыға сақтандыру жағдайы басталған кезде сақтандыру сомасы шегінде төлейтін ақша сомасы.

4. САҚТАНДЫРУ ОБЪЕКТІЛЕРІНІҢ ТІЗБЕСІ

- 4.1. Сақтандыру объектісі Сақтанушының (Сақтандырылушының) Сақтандыру шартында аталған мүлікті иеленуге, пайдалануға және/немесе оған билік етуге байланысты, сондай-ақ осы Қағидаларда көрсетілген сақтандыру жағдайлары нәтижесінде оның жоғалуына/жойылуына немесе бүлінуіне байланысты мүліктік мүдделері болып табылады.
- 4.2. Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) меншік құқығымен тиесілі мүлік, сондай-ақ Сақтанушы (Сақтандырылушы) азаматтық-құқықтық тәртіппен қабылдаған не кредитті

(кепілге салынған мүлікті) қамтамасыз ету болып табылатын мүлік сақтандыруға жа-тады.

4.3. Сақтандыру мыналарға қолданылмайды:

- 1) акциялар, облигациялар және кез келген басқа бағалы қағаздар;
- 2) қолжазбалар, жоспарлар, сызбалар және өзге де құжаттар, бухгалтерлік және іскерлік кітаптар;
- 3) маркалар, монеталар, ақша белгілері мен бонустар, қолжазбалар, гравюралар, мүсіндер, мүсіндер немесе өзге де коллекциялар.

4.4. Сақтандыру осы Қағидалардың 4.3-тармағында аталған мүлікке Сақтандырушының уәкілетті органының шешімі бойынша ғана қолданылуы мүмкін.

5. САҚТАНДЫРУ СОМАСЫН АЙҚЫНДАУ ТӘРТІБІ. ФРАНШИЗА.

5.1. Мүлікті сақтандыру кезінде сақтандыру сомасы Сақтандыру шартын (сақтандыру құнын) жасасу сәтінде оның нақты құнынан аспауға тиіс.

5.2. Сақтандырушы оны Сақтанушы әдейі адастырғанын дәлелдеген жағдайларды қоспағанда, Тараптар Сақтандыру шартында айқындалған мүліктің құнына дау айта алмайды.

5.3. Егер Сақтандыру шартында айқындалған сақтандыру сомасы сақтандыру құнынан асып кетсе, ол Сақтандыру шартын жасасу сәтінде сақтандыру құнынан асып түсетін сақтандыру сомасының бөлігінде жарамсыз болып табылады.

5.4. Сақтандыру сомасының мөлшері Сақтандыру шарты жасалған кездегі мүліктің нақты құнын растайтын құжаттар негізінде Тараптардың келісімімен айқындалады.

5.5. Нақты құн (сақтандыру құны) Сақтандыру шартын жасасу күніне қолданыста болған бағалар негізге алына отырып есептеледі және төмендегідей айқындалады:

- 1) жабдықтар, машиналар, инвентарь, үй мүлкі және жеке пайдалану заттары үшін-тозуды (есептелген амортизацияны) шегергенде немесе шегермей, толық аналогты затты сатып алу үшін қажетті соманы негізге ала отырып;
- 2) ғимараттар мен құрылыстар үшін – опат болған (бүлінген) ғимараттың немесе құрылыстың тозуы мен пайдалану-техникалық жай-күйін ескере отырып немесе есепке алмай, осы жердегі ұқсас ғимаратты салу құны мөлшерінде;
- 3) Сақтанушы дайындайтын (өндіріспен аяқталмаған да, дайын да) тауарлар үшін - заттарды қайта дайындау үшін қажетті, бірақ олардың сату бағасынан аспайтын өндіріс шығындары мөлшерінде;
- 4) Сақтанушы сауда жасайтын тауарлар үшін, сондай-ақ Сақтандырушы сатып алған шикізат үшін – олардың қайта сатып алу бағалары бойынша құны мөлшерінде, бірақ олар сақтандыру жағдайы жасалған күні сатылуы мүмкін бағадан аспайтын мөлшерде.

5.6. Егер Сақтандыру шартын жасасу сәтінде сақтандыру сомасы сақтандыру құнынан төмен болып белгіленсе, Сақтандырушы сақтандыру жағдайы басталған кезде Қағидалардың 16.4.-тармағына сәйкес сақтандыру сомасының сақтандыру құнына қатынасына барабар, сақтандыру жағдайының басталуы нәтижесінде Сақтанушы (Сақтандырылушы) келтірген нақты залалдың бір бөлігі мөлшерінде сақтандыру төлемін жүзеге асырады.

5.7. Сақтандыру шарты бойынша жалпы сақтандыру сомасы сақтандыруға қабылданған әрбір объект бойынша жеке сақтандыру сомаларынан құралады.

5.8. Сақтандыру шартында мыналар белгіленуі мүмкін:

- 1) жалпы сақтандыру сомасы - сақтандыру қорғанысының бүкіл қолданылу кезеңі үшін барлық сақтандыру жағдайлары бойынша жауапкершіліктің жиынтық шекті көлемі;
- 2) сақтандыруға қабылданған әрбір объект бойынша сақтандыру сомасы;
- 3) әрбір немесе бірнеше сақтандыру жағдайлары бойынша сақтандыру сомасы;
- 4) бір оқиғаның нәтижесінде сақтандыру жағдайларының сериясы бойынша сақтандыру сомасы;
- 5) әрбір сақтандыру тәуекелі бойынша немесе сақтандыру тәуекелдері тобы бойынша сақтандыру сомасы.

- 5.9. Сақтандыру шарты шартсыз немесе шартты франшизамен жасалуы мүмкін, оның түрі мен мөлшері Сақтандыру шартымен айқындалады.
- 5.10. Шартты франшиза кезінде Сақтандырушы франшизаның белгіленген сомасынан аспайтын залал үшін жауапкершіліктен босатылады және егер оның сомасы франшизадан артық болса, залалды толық өтеуге тиіс. Шартсыз франшиза кезінде барлық шайлардағы залал белгіленген франшиза шегеріле отырып өтеледі.

6. САҚТАНДЫРУ СЫЙЛЫҚАҚЫСЫ, ОНЫ ТӨЛЕУ ТӘРТІБІ.

- 6.1. Сақтандыру шарты бойынша төленуге жататын сақтандыру сыйлықақысының мөлшері сақтандыру объектісін және сақтандыру тәуекелінің сипатын ескере отырып, сақтандыру сомасының бірлігінен алынатын сақтандыру сыйлықақысының мөлшерлемесін айқындайтын сақтандыру тарифтеріне сәйкес есептеледі.
- 6.2. Сақтандыру шартында жалпы сақтандыру сыйлықақысы белгіленеді. Сондай-ақ Сақтандыру шартында сақтандыру сомасы мен сақтандыру тарифіне сүйене отырып, әрбір объект бойынша және әрбір үй бойынша сақтандыру тәуекелі бойынша сақтандыру сыйлықақысы белгіленуі мүмкін.
- 6.3. Сақтандырушы төленуге жататын сақтандыру сыйлықақысының мөлшерін айқындау кезінде тәуекел факторларына байланысты айқындалатын базалық сақтандыру тарифтеріне: сақтандырылған үй-жайдың немесе сақтандырылған үй-жайдағы мүліктің өрт сөндіру құралдарымен жарақтандырылуы, жақын маңдағы өрт қызметі постынан, авариялық және жөндеу қызметтерінен қашықтығы және т. б. арттыратын және төмендететін коэффициенттерді пайдалануға құқылы.
- 6.4. Сақтандыру сыйлықақысын Сақтанушы біржолғы немесе мерзімді сақтандыру жарналары түрінде бөліп-бөліп, қолма-қол немесе қолма-қол ақшасыз нысанда төлеуге тиіс.
- 6.5. Бір жылдан астам мерзімге сақтандыру кезінде Сақтандыру шарты бойынша жалпы сақтандыру сыйлықақысы әр жыл үшін сақтандыру сыйлықақыларының сомасы ретінде белгіленеді. Бұл ретте, толық емес жыл үшін сақтандыру сыйлықақысы мынадай кесте бойынша есептеледі:

Дейінге мерзім	1 айға дейін	2 ай	3 ай	4 ай	5 ай	6 ай	7 ай	8 ай	9 ай	10 ай	11 ай
жылдық сақтандыру сыйлықақысынан %	20%	30%	40%	50%	60%	70%	75%	80%	85%	90%	95%

- 6.6. Сақтанушы Шарттың талаптарында көрсетілген мерзімдерде сақтандыру сыйлықақысын (кезекті сақтандыру жарнасын) төлемеген жағдайда, егер шартта өзгеше көзделмесе, Сақтандырушының:
- 1) бұзу күнінен бастап 10 (он) жұмыс күнінен кешіктірмей Сақтанушының қолда бар электрондық мекенжайларына хабарлама жіберу жолымен шартты біржақты тәртіппен бұзуға;
 - 2) егер сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиға енгізілуі мерзімі өткен сақтандыру сыйлықақысы (кезекті сақтандыру жарнасы) төленгенге дейін басталса, сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуға;
 - 3) сақтандыру төлемінің мөлшерін айқындау кезінде мерзімі өткен сақтандыру жарнасының сомасын есепке жатқызуға құқығы болады.
- 6.7. Егер Сақтанушының сақтандыру сыйлықақысының кезекті бөлігін төлемеуіне байланысты оның қолданылуы тоқтатылған болса, Сақтандыру шарты қайта басталуы мүмкін. Бұл ретте Сақтандыру шартының қолданылу мерзімі ұзартылмайды. Сақтандырушы Сақтандыру шарты бойынша ол тоқтатылған кезден бастап ол қайта басталған кезге

дейінгі кезеңде жауапты болмайды және осы кезеңде болған сақтандыру жағдайлары бойынша сақтандыру төлемі жүзеге асырылмайды.

7. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЛАРЫНЫҢ ТІЗБЕСІ

7.1. Осы Қағидаларға сәйкес жасалған Сақтандыру шарты бойынша мынадай оқиғалар (жиынтық немесе олардың кез келген комбинациясы бойынша) нәтижесінде мүліктің жоғалуы /жойылуы немесе бүлінуі сақтандыру жағдайы деп танылады:

- 1) өрт, найзағай, жарылыс;
- 2) ұшатын объектілердің немесе олардың қоқыстарының мүлікке құлауы;
- 3) дүлей зілзалалар, атап айтқанда: көшкін, тау құлауы, боран, құйын, дауыл, су тасқыны, бұршақ, нөсер, қар көшкіні, жер сілкінісі;
- 4) көрші үй-жайлардан судың енуі, су құбыры, кәріз, жылыту жүйелері мен өрт сөндіру жүйелерінің авариялары нәтижесінде су басу;
- 5) үшінші тұлғалардың құқыққа қайшы әрекеттері, атап айтқанда: бұзыр ұрлау, қарақшылық, вандализм.

«Бұзып ұрлау» тәуекелі деп сақтандыру аумағы шегінде жабық үй-жайға не өзге де жабық қоймаға ену іздері, сондай-ақ есіктерді бұзу, терезелерді зақымдау, сондай-ақ ғимараттың өзге де конструктивтік элементтеріне (қабырғалар, еден, төбе немесе шатыр, витриналар) зақым келтіру, құлыптау құрылғысы конструкциясының тұтастығын бұза отырып, кілттерді, жалған кілттерді немесе өзге де техникалық құралдарды қолдану арқылы жасалған, көрсетілген үй-жайдан шығу іздері бар мүлікті ұрлау түсініледі.

Түпнұсқа кілттерді басқаруға құқығы жоқ адамдардың тапсырмасы бойынша немесе олардың білуімен жасалған кілттер жалған болып саналады. Бұл ретте, сақтандыру аумағынан мүліктің жойылу фактісі жалған кілттерді пайдалануды дәлелдеу үшін жеткіліксіз. Қазақстан Республикасы мемлекеттік органдарының ресми қорытындысы кілттерді, жалған кілттерді және өзге де техникалық құралдарды қолдануды растау болып табылады.

7.2. Сақтандыру жағдайы ретінде қарастырылатын оқиға төменде көрсетілген барлық белгілерге ие болуы керек:

- 1) оқиғаның ықтималдығы мен кездейсоқтығы;
- 2) оқиғаның басталуының нақты уақытына немесе орнына, сондай-ақ оқиғаның басталу нәтижесінде болған залалдардың мөлшеріне қатысты болжау мүмкін еместігі;
- 3) оқиға сөзсіз және объективті түрде Сақтандыру шартының қолданылу шегінде болуы тиіс деген қауіптің болмауы, бұл туралы Тараптар немесе, ең болмағанда, Сақтандырушы көрінеу білген немесе алдын ала хабардар болған;
- 4) оқиғаның басталуы Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) мүліктік мүддесі үшін теріс, тиімсіз экономикалық зардаптарға әкеп соғады;
- 5) оқиғаның басталуы Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) ерік білдіруімен және (немесе) ниетімен байланысты емес және пайда алу және (немесе) ұтыс алу мақсатын (алыпсатарлық тәуекел) көздемейді.

8. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЛАРЫНДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕР ЖӘНЕ САҚТАНДЫРУДЫ ШЕКТЕУ, САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІНЕН БАС ТАРТУ НЕГІЗДЕРІ

8.1. Егер сақтандыру жағдайы төмендегілер салдарынан болған болса, Сақтандырушы Сақтанушыға сақтандыру төлемінен толық немесе ішінара бас тартуға құқылы:

- 1) қажетті қорғаныс және аса қажеттілік жағдайында жасалған іс-әрекеттерді қоспағанда, Сақтанушының, Сақтандырылушының және (немесе) Пайда алушының сақтандыру жағдайының туындауына бағытталған не оның басталуына ықпал ететін қасақана іс-әрекеттері;

- 2) Сақтанушының, Сақтандырылушының және (немесе) Пайда алушының Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде белгіленген тәртіппен сақтандыру жағдайына себеп-салдарлық байланыстағы қасақана қылмыстық немесе әкімшілік құқық бұзушылық деп танылған әрекеттері.
- 8.2. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуы үшін мыналар да негіз бола алады:
 - 1) Сақтанушының еркіне және осы фактіні растайтын тиісті құжаттарды ұсынуға байланысты емес себептерге байланысты хабарламау немесе уақтылы хабарламау жағдайларын қоспағанда, Сақтандырушыны сақтандыру жағдайының басталғаны туралы хабарламау немесе уақтылы хабарламау;
 - 2) Сақтанушының Сақтандырушыға сақтандыру объектісі, сақтандыру тәуекелі, сақтандыру жағдайы және оның салдары туралы көрінеу жалған мәліметтерді хабарлауы;
 - 3) Сақтанушының сақтандыру жағдайынан шығынды азайту жөнінде шараларды қасақана қабылдамауы;
 - 4) Сақтанушының залал келтіргені үшін кінәлі адамнан залалдың тиісті өтемін алуы;
 - 5) Сақтанушының Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу мән-жайларын тергеп-тексеруге және ол келтірген залалдың мөлшерін белгілеуге кедергі келтіруі;
 - 6) Сақтанушының сақтандыру жағдайының басталуына жауапты адамға өзінің талап ету құқығынан бас тартуы, сондай-ақ Сақтандырушыға талап ету құқығын Сақтанушыға өту үшін қажетті құжаттарды беруден бас тартуы.
- 8.3. Сақтандырушыны осы Қағидалардың 8.1.-8.2.-тармақтарында көзделген оның заңсыз іс-әрекеттерінің негіздері бойынша Сақтанушы алдындағы сақтандыру жауапкершілігінен босату бір мезгілде Сақтандырушыны Сақтандырылушыға немесе Пайда алушыға сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатады.
- 8.4. Төмендегілер сақтандыру жағдайы болып табылмайды және Сақтандырушы мүліктің жоғалуы /жойылуы немесе бүлінуі салдарынан болған-болмағаны үшін сақтандыру төлемін жүзеге асырмайды:
 - 1) соғыс қимылдарының немесе іс-шараларының және олардың салдарларының, миналармен, торпедалармен, бомбалармен және соғыстың басқа да құралдарымен, қарақшылық іс-әрекеттермен зақымдануының немесе жойылуының, сондай-ақ азаматтық соғыс, халық толқулары мен ереуілдері, әскери немесе азаматтық биліктің, террористік биліктің кез келген түрі саяси себептер бойынша талап етуі бойынша сақтандыру объектісін тәркілеу, реквизициялау, қамауға алу немесе жою, үшінші тұлғалардың актілері мен құқыққа қарсы іс-қимылдары;
 - 2) дүлей зілзала аймағымен сақтандыру аумағын Сақтандыру шартын жасасу сәтіне дейін хабарлаған кезде дүлей зілзалалар;
 - 3) радиоактивті сәулелену немесе атом отынын жағудан радиоактивті отынмен немесе радиоактивті қалдықтармен ластану;
 - 4) егер құлау сақтандыру жағдайынан туындамаса, құрылыстардың құлауы немесе олардың бір бөлігінің опырылуы;
 - 5) Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) белгілі болған ақаулар;
 - 6) тозу, тот, коррозия, көгеру, саңырауқұлақ, дымқыл немесе құрғақ шірік, біртіндеп нашарлау, жасырын ақаулар, туа біткен ақаулар, баяу дамып келе жатқан дефор-мация немесе бұрмалау, жәндіктер қалдықтары, кез келген түрдегі паразиттер/микробтардың әрекеттері және кеміргіштерді қоса алғанда, бірақ олармен шектелмей, біртіндеп әрекет ететін себептер;
 - 7) шатырлардан судың ағып кетуі (егер сақтандыру жағдайы кезінде шатыр зақымдалмаса) немесе есіктерді, терезелерді немесе форточкаларды ашық қалдыру;
 - 8) автоматты өрт сөндіру спринклер жүйелерінен ағу;
 - 9) жобадағы (дизайндағы), ерекшеліктердегі, өндірістегі, материалдардағы қателер мен қате есептеулер;

- 10) сақтандыру жағдайы кезінде немесе одан кейін мүлікті ұрлау немесе талан-тараждау;
 - 11) Сақтанушының (Сақтандырылушының) от қауіпті, улы, жарылыс қауіпті және қышқыл материалдарды қолдануы және қоймаға салуы;
 - 12) электр тогын беруді тоқтату нәтижесінде келтірілген залал;
 - 13) Сақтанушының (Пайда алушының), сондай-ақ Сақтанушымен (Пайда алушымен) еңбек немесе азаматтық-құқықтық қатынастарда тұрған адамдардың қасақана әрекеттері салдарынан туындаған залал;
 - 14) Сақтанушының (Пайда алушының) үшінші тұлғалармен шарттық қатынастарынан туындайтын міндеттемелер салдарынан болған залал;
 - 15) Қазақстан Республикасының заңнамасын бұза отырып жүзеге асырылатын Сақтанушының (Пайда алушының) қызметі салдарынан болған залал.
- 8.5. Сондай-ақ мыналар өтелмейді:
- 1) моральдық зиян және тұрақсыздық айыбы;
 - 2) Сақтанушының/Пайда алушының жоғалған пайдасы;
 - 3) сот шығындары;
 - 4) сақтандыру жағдайының туындауы нәтижесінде Сақтанушыға салынған айыппұлдарды, өсімпұлдарды, тұрақсыздық айыбын және/немесе өзге де әкімшілік жазалар мен санкцияларды өтеу жөніндегі шығыстар;
 - 5) құрылыс-монтаж жұмыстарын жүргізу кезінде мүлікке келтірілген залал;
 - 6) мүлікті жақсарту және жаңғырту жөніндегі шығыстар;
 - 7) үшінші тұлғаларға келтірілген зиян;
 - 8) сақтандырылған мүлікпен бірге жоғалған дабылдың және/немесе күзет жүйесінің, сондай-ақ құлыптау құрылғыларының құны;
 - 9) мүліктің табиғи ерекшеліктерінің салдарынан болған қалыпты тозуы және табиғи кемуі, сондай-ақ бүлінуі және/немесе жоғалуы /жойылуы;
 - 10) Сақтанушы шартқа қол қою кезінде білген немесе білуге тиіс болған және/немесе болған мүліктің механикалық бұзылулары немесе ақаулары;
 - 11) сақтандырылған мүлікті пайдаланудың қалыптан тыс жағдайларын білдіретін сынақтар, қайта тиеу немесе эксперименттер жүргізу салдарынан мүліктің механикалық сынуы, сондай-ақ Сақтандырушының келісімінсіз мүліктің конструкциясына өзгерістер немесе жетілдірулер енгізу салдарынан мүліктің механикалық сынуы;
 - 12) коррозия, эрозия немесе қоршаған ортаның кез келген басқа да ұзақ химиялық немесе атмосфералық әсері, сондай-ақ кірдің, тоттың, қақтың және т. б. шамадан тыс әсер етуі салдарынан мүліктің механикалық сынуы;
 - 13) мүліктің тауарлық түрінің жоғалуы;
 - 14) мүліктің өздігінен жануы, оның ішінде электр сымдарының ақаулығы және/немесе өздігінен орнатылған электр және дайындаушы зауыттың қаптамасына кірмейтін өзге де жабдықтар салдарынан;
 - 15) арнайы рұқсаты жоқ және арнайы оқытудан өтпеген, сол сияқты арнайы оқытылмаған және арнайы рұқсаты жоқ адамдарға қызмет көрсеткен және/немесе жөндеген біліктілігі жоқ персоналдың сақтандырылған мүлікті пайдалануы немесе пайдалануы салдарынан туындаған залал;
 - 16) тұрып қалған мүлікті тиеу, қайта тиеу, түсіру және тасымалдау нәтижесінде келтірілген залал;
 - 17) машинаның жекелеген агрегаттарының осы агрегаттардың кез келген ақауларына және ресурстың жұмыс істеуіне - тозуға, қартаюға, жұмыс процестеріне және ілеспе факторларға байланысты беріктіктің төмендеуіне (діріл, шу, электромагниттік кедергі және т. б.) байланысты істен шығуы, егер мұндай зақымданулар мен істен шығулардың салдары агрегаттар ішінде оқшауланған болса;
 - 18) жинақтаушы немесе үдемелі сипаттағы қалыпты пайдалану жағдайлары мен жүктеме-лердің әсеріне байланысты мүлік конструкциясы элементтерінің зақымдануы (коррозия, шаршау жарықтары және қабаттасу);

- 19) құпия (белгісіз) мән-жайлар кезінде сақтандырылған мүлікті бұзудың ізінсіз ұрлау не сақтандырылған мүлік орналасқан үй-жайға күштеп ену, сол сияқты сақтандырылған мүлікті өткізу.
- 8.6. Сақтандыру шартында осы Қағидаларда көрсетілгеннен гөрі сақтандырудан ерекшеліктердің өзге тізбесі және сақтандырудың өзге де шектеулері көзделуі мүмкін.
- 8.7. Егер Сақтанушы заңдарда немесе өзге де нормативтік құқықтық актілерде белгіленген өрт қауіпсіздігінің, үй-жайлар мен құндылықтарды қорғаудың, жұмыстарды жүргізу қауіпсіздігінің қағидалары мен нормаларын немесе өзге де осыған ұқсас нормаларды бұзса немесе мұндай бұзушылықтар Сақтанушының білуімен жүзеге асырылса, Сақтандырушы Сақтанушыны бұзушылықтар туралы білген кезде алдын ала хабардар ете отырып, көрсетілген бұзушылықтар жойылғанға дейін Сақтандыру шарты бойынша өз міндеттемелерін орындауды тоқтатуға құқылы. Сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына әкеп соғатын мән-жайлар туралы хабардар етілген Сақтандырушы шарттың талаптарын өзгертуді немесе тәуекелдің ұлғаюына пропорционалды түрде қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлеуді талап етуге құқылы.
- 8.8. Сақтандырушының қауіпсіздік нормаларының бұзылуы себепсіз себеп болған сақтандыру жағдайлары бойынша сақтандыру төлемінен бас тартуға құқығы бар.
- 8.9. Ерекшеліктің нақты тізбесі және бас тарту үшін негіз Сақтандыру шартында көзделген.
- 8.10. Сақтандыру шартында сақтандыру жағдайынан өзге де ерекшеліктер және (немесе) сақтандыру шектеулері белгіленуі мүмкін.

9. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫНЫҢ ҚОЛДАНЫЛУ МЕРЗІМІ МЕН ОРНЫ

- 9.1. Сақтандыру шарты нақты Сақтандыру шартының талаптарымен келісілген сәттен бастап күшіне енеді және Тараптар үшін міндетті болады.
- 9.2. Сақтандыру шарты өзінің қолданылуын Сақтандыру шартында көрсетілген күннен бастап не осы Қағидалардың 5.11.-тармағында көрсетілген франшиза туралы шартты қолдануды ескере отырып, толық сақтандыру сомасы шегінде сақтандыру төлемін жүзеге асырған сәттен бастап тоқтатады.
- 9.3. Сақтандыру қорғанысының қолданылу кезеңі, егер Сақтандыру шартында өзгеше белгіленбесе, Сақтандыру шартының қолданылу мерзіміне сәйкес келеді.
- 9.4. Сақтандыру шартының қолданылу орны (сақтандыру аумағы) тек Сақтандыру шартында көрсетілген аумаққа ғана қолданылады.

10. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫН ЖАСАСУ ТӘРТІБІ

- 10.1. Сақтандыру шарты Сақтандыру шартының ажырамас бөлігі болып табылатын Сақтанушының жазбаша өтініші-сауалнамасы негізінде жасалады.
- 10.2. Сақтанушы Сақтандыру шартында үшінші тұлғаны Сақтандырылушы ретінде анықтай алады. Мұндай жағдайларда сақтандыру объектісі Сақтандырылушының мүлкі және онымен байланысты мүліктік мүдделер болып табылады.
- 10.3. Сақтандырылушының пайдасына Сақтандыру шартын жасасу Сақтандырушыны Сақтандыру шарты бойынша міндеттерді орындаудан босатпайды.
- 10.4. Сақтанушы Сақтандыру шартын жасасу кезінде кез келген тұлғаны Пайда алушы ретінде тағайындауға құқылы.
- 10.5. Сақтанушының, Сақтандырылушының, Сақтанушы болып табылмайтын Пайда алушының мүлікті сақтандыру кезінде сақтандырылатын мүлікті сақтауда заңға, өзге де құқықтық актіге немесе шартқа негізделген мүддесі болуға тиіс.
- 10.6. Сақтанушыда, Сақтандырылушыда, Сақтандырылушы болып табылмайтын Пайда алушыда сақтандырылған мүлікті сақтау мүддесі болмаған кезде, жасалған Сақтандыру шарты жарамсыз.

- 10.7. Сақтанушы сақтандыру жағдайы басталғанға дейін Сақтандырушыны жазбаша хабардар ете отырып, Сақтандыру шартында көрсетілген Сақтандырылушы болып табылмайтын Пайда алушыны басқа тұлғамен ауыстыруға құқылы.
- 10.8. Сақтанушымен келісімінен туындайтын Сақтандыру шарты бойынша белгілі бір міндеттерді орындағаннан кейін немесе Сақтандырушыға сақтандыру төлемін жүзеге асыру бойынша талап қойғаннан кейін Пайда алушыны басқа тұлға алмастыра алмайды.
- 10.9. Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушы Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының туындау ықтималдығын және оның басталуынан (сақтандыру тәуекелінен) болуы мүмкін залалдардың мөлшерін айқындау үшін елеулі маңызы бар белгілі мән-жайларды, егер бұл мән-жайлар Сақтандырушыға белгісіз және белгілі болмауға тиіс болса, хабарлауға міндетті.
Сақтандыру шартының талаптарына және сақтандыру бағдарламасына байланысты елеулі мән-жайларды Сақтандырушы айқындайды және Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушы беретін өтініш-сауалнамада көрсетіледі.
- 10.10. Сақтандырушының өтініш-сауалнамасында көрсетілген сұрақтарға Сақтанушының елеулі жағдайларға қатысты жауаптары болмаған кезде, Сақтандыру шарты жасалмайды.
Егер Сақтанушының Сақтандырушының қандай да бір сұрақтарына жауаптары болмаған кезде, Сақтандыру шарты жасалған болса, соңғысы кейіннен Сақтанушы тиісті мән-жайларды хабарламағаны негізінде Сақтандыру шартын бұзуды не оны жарамсыз деп тануды талап ете алмайды.
- 10.11. Сақтанушы сондай-ақ сақтандыруға ұсынылатын мүлікке меншік құқығын (пайдалану, иелену және/немесе билік ету құқығын) растайтын және оның құны туралы куәландыратын және оны сипаттайтын Сақтандырушы талап еткен құжаттарды ұсынуға міндетті.
- 10.12. Сақтандырылған мүлік туралы ақпараттың дұрыстығы үшін Сақтанушы жауапты болады.
- 10.13. Егер Сақтандыру шартын жасасқаннан кейін Сақтанушы Сақтандырушыға осы Қағидалардың 10.10.-тармақтарында көрсетілген мән-жайлар туралы көрінеу жалған мәліметтерді хабарлағаны анықталса, Сақтандырушы Сақтандыру шартын жарамсыз деп тануды талап етуге құқылы.
- 10.14. Егер Сақтанушы үнсіз қалдырған жағдайлар жоғалып кетсе, Сақтандырушы Сақтандыру шартын жарамсыз деп тануды талап ете алмайды.
- 10.15. Сақтанушының өтінішінде Сақтандыру шартын жасасу сәтінде сақтандырылуға жататын мүліктегі зақымданулар мен ақаулар көрсетіледі. Сақтандырушы Сақтандырушыға басқа адамдар Тарапынан өзіне тиесілі мүлікке қатысты талаптардың, сот талаптарының болуы туралы немесе соттың өткен шешімдерінің болуы туралы хабарлауға міндетті.
- 10.16. Сақтандырушы мүліктің бар-жоғын және жай-күйін, сондай-ақ Сақтанушы хабарлаған мүлік туралы мәліметтердің дұрыстығын тексеруге құқылы.
- 10.17. Сақтандыру шарты жазбаша нысанда жасалады.
- 10.18. Егер Сақтандыру шартында Сақтанушының жағдайын заң актілерінде көзделгендермен салыстырғанда нашарлататын талаптар болса, осы заң актілерінде белгіленген ережелер қолданылады.
- 10.19. Сақтандыру шартында көрсетілуге тиіс талаптардың толық еместігі үшін Сақтандырушы жауапты болады. Сақтандыру шарты бойынша дау туындаған жағдайда оның жекелеген талаптарының толық болмауына байланысты дау Сақтанушының пайдасына шешіледі. Осы тармақтың талаптары қайта Сақтандыру шартына қолданылмайды.
- 10.20. Мазмұны бойынша Сақтандыру шарты Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының талаптарына жауап беруі тиіс.
- 10.21. Сақтандыру шарты жоғалған жағдайда Сақтандырушы Сақтанушының жазбаша өтініші негізінде Сақтандыру шартының телнұсқасын береді, содан кейін жоғалған Сақтандыру шарты жарамсыз деп есептеледі және ол бойынша сақтандыру төлемі жүргізілмейді.

11. ТАРАПТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ

11.1. Сақтанушы құқылы:

- 1) Сақтандырушыдан оның төлем қабілеттілігі және қаржылық орнықтылығы туралы ақпаратты талап етуге;
- 2) сақтандыру жағдайы басталған кезде, егер ол Сақтандыру шарты бойынша Пайда алушы болып табылса, сақтандыру төлемін алуға;
- 3) осы Сақтандыру қағидаларымен танысуға және Сақтандырушының бағалауымен келіспеген жағдайда, мүлікке келтірілген залалдың өзіндік сараптамасын жүргізуге;
- 4) Сақтандыру шартының талаптарын өзгертуге және оны мерзімінен бұрын тоқтатуға;
- 5) Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген өзге де әрекеттерді жасауға құқылы.

11.2. Сақтанушы міндетті:

- 1) Сақтандырушыға (өтініш-сауалнамада көрсетілген сұрақтарға жауап беру жолымен), егер бұл мән-жайлар Сақтандырушыға белгілі болмаса және белгілі болмауы тиіс болса, сақтандыру жағдайының туындау ықтималдығын және оның басталуынан (сақтандыру тәуекелінен) ықтимал залалдар мөлшерін айқындау үшін елеулі маңызы бар белгілі мән-жайларды хабарлауға міндетті.
Сақтандыру шартының өтініш-сауалнамасында елеулі деп айқындалған мән-жайлар елеулі деп танылады;
- 2) егер бұл өзгерістер Сақтандыру шартының қолданылу кезеңінде сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына елеулі әсер етсе, Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушыға хабарланған мән-жайларда өзіне белгілі болған елеулі өзгерістер туралы Сақтандырушыға дереу, бірақ кез келген жағдайда 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірмей хабарлауға міндетті. Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушыға хабарланған мән-жайлардағы кез келген өзгерістер елеулі деп танылады;
- 3) басқа сақтандыру компанияларымен жасалған және жасалатын мүлікті сақтандыру шарттары туралы Сақтандырушыға жазбаша хабарлауға;
- 4) Сақтандыру шартында белгіленген мөлшерде, тәртіппен және мерзімде сақтандыру сыйлықақыларын төлеуге;
- 5) сақтандырылған тұлғалардың назарына сақтандыру талаптарын жеткізуге;
- 6) сақтандыру талаптарын орындауға (Сақтандырылушылардың Сақтандыру шартының талаптарын бұзуы Сақтандыру шартының талаптарын Сақтандырушының өзі бұзған деп бағаланады);
- 7) Сақтандыру шартында белгіленген мерзімдерде сақтандыру жағдайының белгілері бар және/немесе салдары сақтандыру жағдайының басталуы мүмкін оқиғаның басталғаны туралы Сақтандырушыға хабарлауға;
- 8) сақтандыру жағдайынан болатын шығындарды болғызбау немесе азайту жөнінде барлық мүмкін және орынды шаралар қолдануға;
- 9) Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының себептері, барысы мен зардаптары, келтірілген залалдың сипаты мен мөлшері туралы соттауға мүмкіндік беретін барлық қолда бар ақпаратты беруге;
- 10) сақтандыру жағдайының басталуына жауапты тұлғаға суброгация тәртібімен талап ету құқығын Сақтандырушыға көшуді қамтамасыз етуге міндетті.

11.3. Сақтандырушы құқылы:

- 1) Сақтандыру шартын жасасу кезінде сақтандырылатын мүлікке тексеру жүргізуге, ал қажет болған жағдайда оның нақты құнын белгілеу мақсатында сараптама тағайындауға;
- 2) Сақтанушы (Сақтандырылушы) ұсынған ақпарат пен құжатты, сондай-ақ Сақтанушының (Сақтандырылушының) Сақтандыру шартының талаптары мен талаптарын орындауын тексеруге;
- 3) бүлінген мүлікті тексеруге қатысуға;
- 4) сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның себептері мен мән-жайларын дербес анықтауға, оның ішінде құзыретті органдарға сұрау салулар жіберуге;

- 5) Сақтанушыдан немесе сақтандырылған тұлғадан сақтандыру жағдайының фактісін, оның туындау мән-жайларын анықтау үшін қажетті ақпаратты талап етуге;
 - 6) Сақтандыру шартында көрсетілген негіздер бойынша сақтандыру төлемінен бас тартуға;
 - 7) кез келген ақылға қонымды уақытта тәуекелдің туындауына тиісті мән-жайлардың бар-жоғын тексеруге және бақылауға;
 - 8) Сақтанушы немесе Сақтандырылушы Сақтандыру шартының талаптарын немесе осы Қағидаларды бұзған жағдайда, Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын тоқтатуға;
 - 9) Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген өзге де әрекеттерді жасауға құқылы.
- 11.4. Сақтандырушы міндетті:
- 1) егер Сақтандыру шартында қамтылған және Сақтандыру шартының мәтініне енгізілмеген шарттар Тараптар үшін міндетті болған жағдайда, егер Сақтандыру шартында осындай Қағидалардың қолданылуы тікелей көрсетілсе және Қағидалардың өзі шартта баяндалса не оған қоса берілсе, Сақтанушыны осы Қағидалармен таныстыруға міндетті. Соңғы жағдайда Сақтанушыға Сақтандыру шартын жасасу кезінде ереже беру Сақтандыру шартында Тараптармен куәландырылуы тиіс;
 - 2) сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтандыру шартында белгіленген мөлшерде, тәртіппен және мерзімдерде сақтандыру төлемін жүргізуге;
 - 3) Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) сақтандыру жағдайы кезінде шығындарды азайту үшін жұмсаған шығыстарын өтеуге;
 - 4) сақтандыру құпиясын қамтамасыз етуге;
 - 5) сақтандыру жағдайы туралы хабарламаны дереу тіркеуге;
 - 6) алынған құжаттардың тізбесін және олардың қабылданған күндерін көрсететін анықтама беруге міндетті;
- 11.5. Тараптардың құқықтары мен міндеттерінің тізбесі толық болып табылмайды, Тараптардың жекелеген міндеттері осы Қағидалардың басқа тармақтарында көзделген.

12. ҚОСАРЛАНҒАН САҚТАНДЫРУ

- 12.1. Қосарланған сақтандыру - әрқайсысымен дербес шарттар бойынша бірнеше Сақтандырушыларда бір объектіні сақтандыру.
- 12.2. Қосарланған сақтандыру кезінде Сақтандырушы Сақтанушының (Пайда алушының) алдында онымен жасалған Сақтандыру шарты шегінде мүліктік жауаптылықта болады, алайда Пайда алушының барлық Сақтандырушылардан алған сақтандыру төлемдерінің жалпы сомасы нақты залалдан аспауға тиіс.
- 12.3. Сақтандыру жағдайы басталғаннан кейін қосарланған сақтандыру кезінде Сақтанушы Сақтандырушыға өзге сақтандыру компанияларында сақтандыру төлемі мәселесін реттеуге қатысты барлық мәліметтерді, оның ішінде өзге сақтандыру компанияларынан алынған сақтандыру төлемінің мөлшері туралы мәліметтерді беруге міндетті.
- 12.4. Қосарланған сақтандыру кезінде Сақтандырушы сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның себептері мен мән-жайларын анықтауға, басқа сақтандыру компанияларымен бірлесіп, сақтандыру жағдайының нәтижесінде келтірілген залалдың мөлшерін айқындауға құқылы.

13. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫНЫҢ ҚОЛДАНЫЛУ КЕЗЕҢІНДЕ САҚТАНДЫРУ ТӘУЕКЕЛІНІҢ ҰЛҒАЮЫНЫҢ САЛДАРЫ

- 13.1. Сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына әкеп соғатын мән-жайлар туралы хабардар етілген Сақтандырушы Сақтандыру шартының талаптарын өзгертуді және сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына пропорционалды түрде қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлеуді талап етуге құқылы.

- 13.2. Егер Сақтанушы Сақтандыру шартының талаптарын өзгертуге немесе сақтандыру сыйлықақысын қосымша төлеуге қарсылық білдірсе, Сақтандырушы Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес Сақтандыру шартын бұзуды талап етуге құқылы. Бұл ретте Сақтанушыға сақтандыру сыйлықақысын қайтару тәртібі Сақтандыру шартында белгіленеді.
- 13.3. Сақтанушы осы Қағидалардың 11.2.-тармағының 2)-тармақшасында көзделген міндеттерді орындамаған жағдайда, Сақтандырушы Сақтандыру шартын бұзуды және оны бұзудан келтірілген залалдарды өтеуді талап етуге құқылы.
- 13.4. Егер сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына әкеп соғатын мән-жайлар жойылған болса, Сақтандырушының Сақтандыру шартын бұзуды талап етуге құқығы жоқ.

14. САҚТАНУШЫНЫҢ САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫ БАСТАЛҒАН КЕЗДЕГІ ӘРЕКЕТТЕРІ

- 14.1. Сақтандыру жағдайының белгілері бар және/немесе оның салдары сақтандыру жағдайының басталуы болуы мүмкін оқиға болған кезде, сондай-ақ сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтанушы:
- 1) ықтимал залалдардың алдын алу немесе азайту үшін қалыптасқан жағдайларда барлық ақылға қонымды және қолжетімді шараларды, оның ішінде бүлінген мүлікті құтқару және қоса сақтау шараларын қабылдауға (егер Сақтандырушыға нақты шаралар қабылдау туралы нұсқау берілсе, оларды ұстануға тиіс);
 - 2) уәкілетті мемлекеттік және өзге де құзыретті органдардың оқиғаны құжаттамалық ресімдеуін қамтамасыз етуге;
 - 3) мереке және демалыс күндерін қоспағанда, ең қысқа мерзімде, бірақ кез келген жағдайда 3 (үш) тәуліктен кешіктірмей, ол білген сағаттан бастап Сақтандырушыны немесе оның өкілетті өкілін оқиға туралы жазбаша хабардар етуге, оған оқиғаның мән-жайлары, түрлері және болжанатын оқиғалары туралы барлық белгілі мәліметтерді хабарлауға келтірілген залал мөлшерінде Сақтандырушымен одан әрі іс-қимылдарды келісуге, сондай-ақ Сақтандырушы белгілеген нысан бойынша жазбаша өтініш беруге;
 - 4) бүлінген мүлікті Сақтандырушы қарап шыққанға дейін сақтандыру оқиғасының басталуы нәтижесінде болған күйінде сақтауға міндетті. Сақтанушы келтірілген залалдың көрінісін тек қауіпсіздік, залалдың мөлшерін азайту немесе Сақтандырушының келісімі алынған жағдайда, сондай-ақ Сақтандырушыға оқиға туралы хабарланғаннан кейін екі апта өткен соң ғана өзгертуге құқылы;
 - 5) Сақтандырушыға сақтандыру төлемін жүзеге асыру үшін қажетті барлық құжаттар мен мәліметтерді беруге міндетті;
 - 6) Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының (оқиғаның) және бүлінген мүліктің орнын қарап-тексеруді немесе зерттеп-қарауды, залалдың себептері мен мөлшеріне қатысты тергеп-тексеруді жүргізуге, залалды азайту және сақтандырылған мүлікті құтқару жөніндегі іс-шараларға қатысуға мүмкіндік беруге;
 - 7) залалдар үшін жауапты тұлғаға талап ету құқығын қамтамасыз етуге міндетті;
- 14.2. Сақтандырушының өкілі Сақтанушының шығын туралы хабарламасын күтпей, зардап шеккен мүлікті тексеруге кірісуге құқылы. Сақтанушының бұған кедергі жасауға құқығы жоқ.
- 14.3. Егер Сақтанушы сақтандырылмаған болса, сақтандыру жағдайының басталғаны туралы Сақтанушыға хабарлау және ықтимал шығындарды, оның ішінде сақтандырылған мүлікті құтқару және сақтау шараларын болдырмау немесе азайту үшін қалыптасқан жағдайларда ақылға қонымды және қолжетімді шараларды қабылдау міндеті Сақтандырылушыға жүктеледі.
- 14.4. Пайда алушы Сақтандырушыға Сақтанушының немесе Сақтанушының жасағанына немесе жасамағанына қарамастан, барлық жағдайларда сақтандыру жағдайының басталуы туралы хабарлауға құқылы.

- 14.5. Сақтандырушының сақтандыру жағдайының басталғаны туралы хабарламауы, егер Сақтандырушының сақтандыру жағдайының басталғаны туралы уақтылы білгені дәлелденбесе, не Сақтандырушыда бұл туралы мәліметтердің болмауы оның сақтандыру төлемін жүзеге асыру міндетіне әсер ете алмаса, не Сақтанушының еркіне байланысты емес себептермен осы фактіні растайтын тиісті құжаттар табыс етілмесе, оған сақтандыру төлемінен бас тарту құқығын береді.
- 14.6. Жылжымалы мүлік, жабдықтар және/немесе қоймадағы тауарлар жойылған немесе бүлінген жағдайда - Сақтанушы Сақтандырушыға бүлінген, бүлінген немесе жоғалған мүліктің тізімдемесін ұсынуға міндетті. Бұл тізімдемелер Сақтандырушымен келісілген мерзімде, бірақ кез келген жағдайда сақтандыру жағдайы басталған күннен бастап бір айдан кешіктірілмей берілуі тиіс; тізімдемелер сақтандыру жағдайы жасалған күнге бүлінген мүліктің құнын көрсете отырып жасалады.
- 14.7. Сақтандырушының немесе оның өкілдерінің Сақтанушыға сол үшін қажетті шараларды қабылдағанын көрсете отырып, сақтандырылған мүлікті құтқаруға және сақтауға қатысуға құқығы бар.

15. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНЫҢ БАСТАЛҒАНЫН ЖӘНЕ ЗАЛАЛ МӨЛШЕРІН РАСТАЙТЫН ҚҰЖАТТАРДЫҢ ТІЗБЕСІ. САҚТАНУШЫНЫ НЕМЕСЕ САҚТАНДЫРЫЛУШЫНЫ САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ҮШІН ҚАЖЕТТІ ЖЕТІСПЕЙТІН ҚҰЖАТТАР ТУРАЛЫ ХАБАРДАР ЕТУ МЕРЗІМІ.

- 15.1. Сақтандыру жағдайының басталуын, сондай-ақ оның келтірген залалдарын дәлелдеу Сақтанушыға (Сақтандырылушыға, Пайда алушыға) жүктеледі.
- 15.2. Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) сақтандыру төлемін алу үшін Сақтандырушыға келесі құжаттарды ұсынуы керек:
- 1) жеке басын куәландыру және сақтандыру төлемін алу шарттарын сақтау үшін:
 - a) сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның басталуы туралы өтініш;
 - b) Сақтандыру шартының көшірмесі;
 - c) өтініш берушінің жеке куәлігінің көшірмесі;
 - d) жеке тұлғаны дара кәсіпкер ретінде тіркеу туралы куәлік (егер Сақтанушы жеке тұлға болып табылса және дара кәсіпкерлік қызметті жүзеге асырса);
 - e) сақтандыру компаниясында істерді жүргізу және сақтандыру төлемін алу құқығына сенімхат (заңды тұлғаның мүдделерін бірінші басшы білдірмеген кезде немесе Пайда алушы - жеке тұлғаның мүдделері ұсынылған жағдайда заңды тұлға үшін).
 - 2) сақтандырылған мүлікті сақтауға мүдделілігін дәлелдеу үшін:
 - a) иелік ету, пайдалану және/немесе иелік ету құқығын растайтын құжаттар (мүлікті иелену, пайдалану және/немесе оған билік ету құқығын растайтын сатып алу-сату, жалға алу шарты немесе өзге де құжат);
 - 3) сақтандыру жағдайының болуын дәлелдеу үшін:
 - a) сақтандыру жағдайлары ретінде қаралатын оқиғаларды тергеп-тексеруді, жіктеуді және есепке алуды жүзеге асыратын арнайы уәкілетті органдар (комиссиялар, құқық қорғау органдары, соттар) жасаған не сақтандыру жағдайының басталу фактісін растайтын құжаттар.
 - 4) келтірілген залалдардың мөлшерін дәлелдеу үшін:
 - a) Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) зақымдану дәрежесін көрсете отырып, жоғалтылған және/немесе бүлінген мүліктің жасаған тізбесі;
 - b) тауарлық жүкқұжаттар мен чектер, жұмыстарды тапсыру-қабылдау актілері, калькуляциялар, жөндеу-қалпына келтіру жұмыстарына сметалар;
 - c) тәуелсіз сараптама (бағалау) ұйымдарының қорытындылары;
 - d) келтірілген залалдың мөлшерін растайтын шығындар сметасы.

- 15.3. Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) сақтандырылған мүлікке қызығушылықты, сақтандыру жағдайының басталуын және келтірілген залалдың мөлшерін растайтын өзге де доктар ұсынуға құқылы.
- 15.4. Болған оқиға туралы неғұрлым толық ақпарат алу мақсатында Сақтандырушы құзыретті органдардан (ішкі істер, жылу қадағалау органдары, авариялық-техникалық қызметтер, газ желісінің авариялық қызметтері), кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдардан оқиғаның басталу мән-жайлары туралы ақпараты бар мәліметтерді сұратуға, сондай-ақ оның пайда болуы себептері мен мән-жайларын дербес анықтауға құқылы.
- 15.5. Қажет болған жағдайда оқиғаның басталу себептерін және Сақтандырушының тапсырмасы бойынша шығын мөлшерін айқындау жөніндегі жұмысты тәуелсіз сарапшылар, бағалаушылар, Сақтандырушының өкілдері орындай алады.
- 15.6. Сақтандырушы Қағидалардың 15.2.-тармағында көрсетілген құжаттар тізбесін қысқартуға, Сақтандырушының пікірінше, сақтандыру оқиғасының мәртебесі туралы шешім қабылдау немесе залалдың мөлшерін анықтау үшін жеткілікті құжаттармен шектелуге құқылы.
- 15.7. Сақтандыру қызметінің басталу фактісін және Сақтандырушының өтеуге жататын зиянның мөлшерін растайтын құжаттар жеткіліксіз болған кезде Сақтандырушы бұл туралы өтініш берушіге Сақтандыру шартында көзделген мерзімде жетіспейтін және (немесе) дұрыс ресімделмеген құжаттардың толық тізбесін көрсете отырып хабарлауға міндетті.

16. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМДЕРІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТӘРТІБІ МЕН ТАЛАПТАРЫ.

- 16.1. Сақтанушыдан сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның басталуы туралы жазбаша өтініш алғаннан кейін, сондай-ақ сақтандыру төлемі үшін осы Қағидалардың 15.2.-тармағымен регламенттелген барлық қажетті құжаттарды ұсынғаннан кейін, Сақтандырушы мынадай әрекеттерді жүзеге асырады:
- 1) сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның басталу фактісін белгілейді; Сақтанушының өтінішінде келтірілген мәліметтердің сәйкестігін растайды; Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) сақтандырылған мүлікті сақтаудағы мүддесінің болуын тексереді; салдарынан залал келтірілген оқиғаның туындау фактісі мен себептерін айқындайды; Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) Сақтандырушы өкілдерінің өзге де іс-әрекеттерін жүзеге асырады;
 - 2) оқиға сақтандыру жағдайы деп танылған кезде, сақтандыру төлемінің мөлшерін айқындайды.
- 16.2. Сақтандыру төлемін Сақтандырушы осы Қағидалардың 15.2.-тармағында көрсетілген Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) ұсынған құжаттар, сондай-ақ қажетті құжаттарды ұсынғаннан кейін Сақтанушы жасаған сақтандыру жағдайы туралы актінің негізінде жүзеге асырады.
- 16.3. Сақтандыру төлемін Сақтандырушы Пайда алушыға сақтандыру сомасы шегінде жүзеге асырады. Сақтандыру төлемі Сақтанушының (Сақтандырылушының) сақтандыру жағдайының басталуы нәтижесінде келтірген нақты залал мөлшерінен аспауға тиіс.
- 16.4. Сақтандыру төлемі Сақтандыру шартында айқындалған франшизаны (шартты, шартсыз) және сақтандыру сомасын ескере отырып, әрбір сақтандырылған объект бойынша мынадай тәртіппен жүзеге асырылады:
- 1) егер Сақтандыру шартында сақтандыру сомасы сақтандырылған мүліктің нақты құны мөлшерінде айқындалса, сақтандыру төлемі осы тармақтың 3)-5)-тармақшалары ескеріле отырып, нақты залал мөлшерінде, бірақ сақтандыру сомасы шегінде жүзеге асырылады;
 - 2) егер Сақтандыру шартында Сақтандыру шартын жасасу сәтіндегі сақтандыру сомасы сақтандырылған мүліктің нақты құнынан төмен болып айқындалса, сақтандыру төлемінің мөлшері сақтандыру сомасының мүліктің іс-қимыл құнына қатынасына барабар, бірақ сақтандыру сомасы шегінде осы тармақтың 3)-5)-тармақшаларын ескере отырып, айқындалады. Бұл жағдайда сақтандыру төлемінің (СВ) мөлшері мына формула

- бойынша айқындалады: $CB = Y \times C / СИ$, мұндағы: Y - нақты залалдың мөлшері; C - сақтандыру сомасы; $СИ$ – мүліктің сақтандыру құны;
- 3) егер осы тармақтың 1) немесе 2)-тармақшаларында айқындалған сақтандыру төлемінің мөлшері Сақтандыру шартында белгіленген франшиза мөлшерінен аспаса, сақтандыру төлемі төленбейді;
 - 4) егер осы тармақтың 1) немесе 2)-тармақшаларында айқындалған сақтандыру төлемінің мөлшері шартсыз франшиза мөлшерінен асып кетсе, сақтандыру төлемі Сақтандыру шартында белгіленген шартсыз франшиза мөлшерін шегергенде жүзеге асырылады;
 - 5) егер осы тармақтың 1) немесе 2)-тармақшаларында айқындалған сақтандыру төлемінің мөлшері шартты франшизаның мөлшерінен асып кетсе, сақтандыру төлемі осы тармақтың 1) және 2)-тармақшаларына сәйкес айқындалған мөлшерде франшизаның есептемесіз жүзеге асырылады;
 - 6) егер Сақтандыру шартында франшиза белгіленбесе, сақтандыру төлемі осы тармақтың 1) және 2)-тармақшаларына сәйкес жүзеге асырылады.
- 16.5. Егер Сақтанушы (Сақтандырылушы немесе Пайда алушы) келтірілген залал үшін жауапты тұлғадан өтем алған болса, Сақтандырушы осы тармаққа сәйкес есептелген сақтандыру төлемінің мөлшері осы Қағидалардың 16.4-тармаққа сәйкес есептелген сақтандыру төлемінің мөлшерінен аспаған жағдайда, келтірілген нақты залалдың мөлшері мен көрсетілген тұлғадан алынған өтемнің арасындағы айырма мөлшерінде сақтандыру төлем-мақысын жүзеге асырады.
- 16.6. Егер осы Қағидалардың 16.4.-тармағына сәйкес есептелген сақтандыру төлемінің мөлшері 16.5-тармаққа сәйкес есептелген сақтандыру төлемінің мөлшерінен асып түсетін болса, сақтандыру төлемі осы Қағидалардың 16.4.-тармағына сәйкес есептелген мөлшерде жүзеге асырылады.
- 16.7. Егер сақтандыру төлемін жүзеге асырғаннан кейін Сақтанушы (Сақтандырылушы немесе Пайда алушы) келтірілген залал үшін жауапты адамнан өтемақы алса, ол осы Қағидалардың 16.4.-16.6.-тармақтарына сәйкес есептелген сақтандыру төлемінің бір бөлігіне ғана құқылы, осыған байланысты Сақтандырушы сақтандыру төлемінің артық төленген сомасын қайтаруды талап етуге құқылы, ал келтірілген залал үшін жауапты тұлғадан өтем алған Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) Сақтандырушыға артық алынған соманы қайтаруға міндетті.
- 16.8. Нақты зиянның мөлшері төмендегідей анықталады:
- а) **мүліктің толық жойылуы кезінде** - Сақтандыру шартының қолданылу кезеңінде тозуды (немесе онсыз) ескере отырып, пайдалануға және өткізуге жарамды қолда бар қалдықтарды шегергендегі Сақтандыру шарты бойынша мүліктің сақтандыру құны мөлшерінде. Мүліктің тозуын ескере отырып, оны жөндеуге (қалпына келтіруге) жұмсалған шығындар мүліктің іс-әрекет құнының 80%-нан асатын кезде мүліктің осындай бүлінген жай-күйі мүліктің толық жойылуы (кұртылуы) болып есептеледі. Зақымдалған жағдай әрбір объект бойынша жеке анықталады;
 - б) **мүлік жоғалған кезде** - франшиза мөлшерін шегергендегі Сақтандыру шарты бойынша сақтандыру сомасы мөлшерінде, сондай-ақ осы Сақтандыру қағидаларының 16.4.-тармағының 2)-тармақшасында көзделген жағдайларда пропорция туралы талаптың;
 - в) **зақымдалған кезде** - оны жөндеуге немесе қалпына келтіруге жұмсалған шығындар мөлшерінде не егер мүлік жөнделмесе (қалпына келтірілсе) құнның тиісті бөлігі мөлшерінде. Жөндеуге (қалпына келтіруге) арналған шығындарда жөндеуге арналған материалдар мен қосалқы бөлшектерді сатып алуға, сондай-ақ жөндеу жүргізу жөніндегі жұмыстарға ақы төлеуге арналған шығыстар ескеріледі. Жөндеу (қалпына келтіру) шығындарынан жөндеу процесінде ауыстырылатын жекелеген бөліктердің (бөлшектердің, тораптардың, агрегаттардың) қалдық құны шегеріледі.
- 16.9. Жөндеу-қалпына келтіру шығыстарына қайта монтаждау үшін материалдарға арналған шығыстар, жөндеу жұмыстарын төлеуге арналған шығыстар және сақтандырылған мүлікті сақтандыру жағдайы басталғанға дейін тікелей болған күйіне қалпына келтіру

- үшін қажетті басқа да шығыстар кіреді. Егер бүлінген бөлшектерді ауыстыру жүргізілсе, сақтандырылған мүліктің қауіпсіздігіне қатер төндірмей оларды жөндеу мүмкін болғанына қарамастан, Сақтандырушы Сақтанушыға (Сақтандырылушыға, Пайда алушыға) осы бөлшектерді жөндеу құнын, бірақ оларды ауыстыру құнынан жоғары емес өтейді. Жөндеу-қалпына келтіру шығыстарының сомасынан жөндеу процесінде ауыстырылатын бөлшектердің тозуына шегерімдер жүргізіледі.
- 16.10. Сақтандырушы мен Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) арасындағы келісім бойынша жөндеу-қалпына келтіру шығыстары Сақтандырушының калькуляциясы немесе Сақтандырушы өкілінің (сюрвейер) және/немесе диспашердің (аджастердің) не тәуелсіз сарапшының (бағалаушының) қорытындысы негізінде немесе жөндеу-қалпына келтіруге нақты жұмсалған шығыстар мөлшерінде, Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) ұсынған төленген шоттар, сметалар, жүкқұжаттар және өзге де құжаттар негізінде бүлінген мүліктің жұмысы, немесе Тараптардың келісімі бойынша ұсынылған құжаттар негізінде айқындалуы мүмкін.
- 16.11. Сақтандыру шартын айқындай отырып, мүлікке келтірілген залалдардың мөлшерін айқындаудың нақты тәсілі.
- 16.12. Есептеу кезінде бөлшектер мен жұмыстардың орташа қолданыстағы нарықтық бағасы қолданылады.
- 16.13. Тараптар арасында шығынның себептері мен мөлшері туралы даулар туындаған жағдайда Тараптардың әрқайсысының сараптама жүргізуді талап етуге құқығы бар. Сараптама оны жүргізуді талап еткен Тараптың есебінен жүргізіледі. Егер сараптама нәтижелері бойынша Сақтандырушының сақтандыру төлемі бөлігінен бас тартуы негізсіз екені анықталған жағдайда, Сақтандырушы бастапқыда төлеуден бас тартылған соманың және сараптама жүргізілгеннен кейін төленген сақтандыру төлемі сомасының арақатынасына сәйкес келетін сараптама бойынша шығыстардың үлесін өзіне қабылдайды.
- 16.14. Сақтандыру шартында пайдалануға және өткізуге жарамды қолда бар қалдықтарды шегеруді жүзеге асырмай, сақтандыру төлемін жүзеге асыру көзделуі мүмкін. Бұл жағдайда Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) Сақтандырушыға пайдалануға және қайта пайдалануға жарамды қолда бар қалдықтарды меншікке беруге міндетті.
- 16.15. Егер Сақтандыру шартында айқындалған болса, жөндеу процесінде ауыстырылатын жекелеген бөліктердің қалдық құнын шегермей, жаңа материалдар мен мүліктің бөліктерін сатып алуға жұмсалған шығыстар Сақтандырушы Тарапынан толық көлемде өтелген жағдайда, Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) жөндеу процесінде ауыстырылатын жекелеген бөліктерді Сақтандырушының меншігіне беруге міндетті.
- 16.16. Залалдың мөлшері бухгалтерлік есеп және есептілік деректері бойынша сақтандыру жағдайы кезінде болған мүліктің саны мен сақтандыру құнына негізделі отырып және тексеру, тексеру актілерінің бастапқы кіріс және шығыс құжаттары (төлем тапсырмалары, шот-фактуралар, жүкқұжаттар, тауарларды ведомствоішілік өткізу туралы өкімдер) негізінде айқындалады.
- 16.17. Егер бухгалтерлік кітаптар, карточкалар, бастапқы құжаттар жойылған болса, онда сақтандыру оқиғасы кезіндегі мүліктің құны белгіленген тәртіппен бекітілген сақтандыру жағдайына байланысты жасалған материалдық жауапты тұлғалардың тауарлық-ақшалай, тауарлық немесе кассалық есептері негізінде айқындалады. Бұл ретте есептерде көрсетілген соңғы есепті күннен бастап сақтандыру жағдайы сәтiне дейiнгi тауарлық-материалдық құндылықтар қалдықтарының өзгеруі туралы деректер мұқият тексерілуіне, ал қажет болған жағдайларда тиісті ұйымдардың (тауарларды жөнелткен, ақшалай түсімді қабылдаған және т.б.) құжаттарымен салыстырылуға тиіс.
- 16.18. Жекелеген жағдайларда сақтандыру жағдайы кезіндегі мүліктің саны мен құны есеп айырысу жолымен, яғни ыдыстың саны мен мөлшері бойынша, мүлік орналасқан үй-жайдың көлеміне сүйене отырып, қалдықтардың саны бойынша анықталуы мүмкін.

- 16.19. Залал сомасына оның жойылу (бүліну) сәтінде болуы құжаттармен немесе сақтандыру жағдайының қалдықтары мен қалдықтарын қарау жолымен дәлелденбейтін мүліктің құны енгізілмейді.
- 16.20. Сақтандыру жағдайы кезінде болған мүліктің құнын айқындау үшін ұйымда соңғы есепті күнге есептелген мүліктің құнына кіріс қосып, оның есепті күннен бастап сақтандыру жағдайы сәтіне дейінгі уақыт үшін шығысын шегеру қажет. Алынған нәтижеден: тауарлардың табиғи кему сомасы; бүлінуіне, сынуына, шағылуына, ұрлануына байланысты бұрын есептен шығаруға жататын мүліктің құны; материалдық жауапты тұлға сақтандыру жағдайына тапсырмаған түсім сомасы алынып тасталады. Тапсырылмаған түсімнің сомасы ағымдағы жылы тауар айналымының өсуіне (төмендеуіне) түзетілген өткен жылдың сол кезеңіндегі тапсырылған түсімнің сомасымен салыстырылады. Мүлік құнының есебіне сомалардың ең үлкені қабылданады.
- 16.21. Тауарлық-материалдық құндылықтардың табиғи кемуі төмендегідей анықталады:
- бөлшек сауда кәсіпорындарында - сақтандыру жағдайының алдындағы соңғы түгендеу күнінен бастап болған сақтандыру жағдайына байланысты түгендеу жүргізілген күнге дейінгі кезеңдегі тауар айналымына пайызбен;
 - көтерме базаларда, қоймаларда-түгендеу аралық кезең үшін босатылған тауарларға пайызбен және оларды сақтау мерзімін ескере отырып, түгендеу кезеңінің соңындағы тауарлардың қалдығына. Ревизия, тексеру актілері, сондай-ақ сол жерде тексеру бойынша ұйымда сақтандыру жағдайының күніне дейін бүлінуіне, шағылуына, сынуына, ұрлануына байланысты есептен шығаруға жататын, бірақ Сақтанушы есептен шығармаған мүліктің бар-жоғын анықтау қажет.
- 16.22. Тауар-материалдық құндылықтар жойылған кезде сақтандыру жағдайы кезінде болған мүліктің құнынан түсімді банкке соңғы тапсырған күннен бастап сақтандыру жағдайына дейінгі уақыт үшін тапсырылмаған түсімнің сомасы немесе ағымдағы жылы тауар айналымының өсуіне (төмендеуіне) түзетілген өткен жылдың осы кезеңі үшін тапсырылған түсімнің орташа сомасы алып тасталады. Бұл ретте, егер сатылмаған түсім бүкіл шамасы бойынша ағымдағы жылы тауар айналымының өсуіне (төмендеуіне) түзетілген өткен жылдың сол күндері мен сағаттары үшін берілген түсімнің өткен жылдың сәйкес кезеңіндегі сомасынан асып кетсе, онда тапсырылмаған түсімнің және есепті тұлғалардың сомасы есепке алынады.
- 16.23. Құрылыста, қайта өңдеу, қайта өңдеу үшін пайдаланылуы мүмкін барлық қалдықтар есепке алынуға тиіс; сондай-ақ мал азығына, отынға, қайталама шикізатқа (металл сынықтары, кәдеге жарату) жарамды қалдықтар есепке алынады. Азық-түлік тауарларының қалдықтарын пайдалану мүмкіндігі туралы санитариялық-эпидемиологиялық қызметтің қорытындысы алынуға тиіс.
- 16.24. Одан әрі пайдалануға жарамсыз деп танылған қалдықтар комиссия мүшелерінің қатысуымен жойылуға жатады.
- 16.25. Сақтандыру жағдайына байланысты объектіні бұрынғы орнында қалпына келтіру мүмкін болмаған жағдайларда, олардан қалған қалдықтардың құны объектіні бөлшектеу кезінде, оның ішінде іргетасты бөлшектеу кезінде алынуы мүмкін материалдардың (кірпіш, тас, орман) саны бойынша ескеріледі. Бұл жағдайда алынуы мүмкін қалдықтардың саны қолданыстағы нормаларға сүйене отырып анықталады.
- 16.26. Қалдықтардың құны сақтандыру жағдайы нәтижесінде олардың құнсыздануын және одан кейін оларды ретке келтіруді ескере отырып, қолданыстағы бағалар бойынша айқындалады.
- 16.27. Жұмыстарды жүргізудің жеделдігінен, мүліктің бұрынғы жай-күйін жақсартудан немесе өзгертуден туындаған қосымша шығындар және осы сақтандыру жағдайынан туындамаған басқалар нақты залал сомасына енгізілмейді және сақтандыру өтелмейді.
- 16.28. Нақты залалдың мөлшерін анықтау кезінде мыналар есепке алынбайды және сақтандыру өтелмейді:

- 1) мүлікке техникалық, профилактикалық және кепілдік қызмет көрсетуге арналған шығыстар;
 - 2) мүлікті реконструкциялауға және қайта жабдықтауға, оның жекелеген бөліктерін, бөлшектері мен тораптарын олардың тозуына, техникалық ақауына байланысты және сақтандыру жағдайына жатпайтын басқа да себептер бойынша жөндеуге немесе ауыстыруға байланысты жұмыстар;
 - 3) мүліктің зақымдануы сақтандыру жағдайынан туындамаған бөліктерін (бөлшектерін) жөндеу немесе ауыстыру құны;
 - 4) болмауы қаралып отырған сақтандыру жағдайына тікелей қатысы жоқ жоқ бөлшектердің (қосалқы бөлшектердің, агрегаттардың және т. б.) құны;
 - 5) нормативтен тыс тарифтерді, бағалар мен коэффициенттерді қолдануға байланысты шығыстар;
 - б) сақтандырылған мүлік құнының ұлғаюына әкелетін шығындар сметалары.
- 16.29. Сақтанушы (Сақтандырылушы немесе Пайда алушы) мүлікті ұрлаған жағдайда сақтандыру төлемін алған кезде Сақтандырушымен шарт жасасуға міндетті, оған сәйкес:
- а) ұрланған мүлік табылған жағдайда, мүліктің меншік иесі өзіне табылған мүлікке меншік құқығын Сақтандырушының пайдасына беруді ресімдеу міндеттемесін қабылдайды. Бұл ретте Тараптар шарт бойынша меншік құқығын Сақтандырушының пайдасына беруді ресімдеуге байланысты шығыстарды бірдей көтереді;
 - б) меншік иесі осы тармақтың а)-тармақшасында көрсетілген міндеттемені орындамаған жағдайда не Тараптардың келісімі бойынша Сақтанушы (Сақтандырылушы немесе Пайда алушы) мүлікті тапқан күннен бастап 10 күн ішінде жоғалған агрегаттардың, бөлшектердің, жүйелердің, тораптардың, мүлік конструкциясының құрылғылары мен элементтерін, сондай-ақ мүлікті жөндеуге немесе сақтандыру жағдайы кезінде жай-күйге келтіруге жұмсалатын шығыстарды ұрлауға байланысты құнын шегере отырып, алынған сақтандыру төлемін Сақтандырушыға қайтаруға міндетті.
- 16.30. Осы Қағидалардың 16.29.-тармағына сәйкес шарт жасасу мүлік ұрланған жағдайда сақтандыру төлемі үшін қажетті шарт болып табылмайды.
- 16.31. Мүлік жойылған жағдайда Сақтандырушы сақтандыру төлемінің орнына залалдарды заттай нысанда өтей алады, яғни егер көрсетілген Сақтандыру шартында белгіленген болса, опат болған мүліктің орнына ұқсас мүлікті бере алады.
- 16.32. Сақтанушының (Сақтандырылушының) шығындарды болдырмау немесе азайту мақсатында шеккен шығыстарын, егер тиісті шаралар сәтсіз болса да, Сақтандырушының нұсқауларын орындау үшін осындай шығыстар қажет болса немесе жүргізілсе, Сақтандырушы өтеуге тиіс.
- 16.33. Мұндай шығыстар нақты мөлшерде өтеледі, алайда сақтандыру төлемі мен шығыстардың өтемақысының жалпы сомасы Сақтандыру шартында көзделген сақтандыру сомасынан (жауапкершіліктің шекті көлемінен) аспауы үшін. Егер шығыстар Сақтанушының (Сақтандырылушының) Сақтандырушының нұсқауларын орындауы нәтижесінде туындаса, олар сақтандыру сомасына қарамастан толық мөлшерде өтеледі.
- 16.34. Сақтандырушы Сақтанушының (Сақтандырылушының) ықтимал залалдарды азайту үшін оған әдейі ақылға қонымды және қолжетімді шаралар қолданбауы салдарынан туындаған залалдар бөлігінде сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатылады.
- 16.35. Егер Сақтанушы (Сақтандырылушы немесе Пайда алушы) осы Қағидалардың 15.2.-тармағында көрсетілген құжаттарды ұсынбаса, немесе залалдың орын алу мән-жайлары мен оның мөлшеріне қатысты көрінеу жалған мәліметтерді ұсынса немесе осы Қағидалардың 16.29.-тармағына сәйкес шарт жасалмаса, сақтандыру төлемі жүзеге асырылмайды.
- 16.36. Сақтандыру шартында сақтандыру төлемі жүзеге асырылған Сақтандыру шарты оның қолданылу мерзімінің соңына дейін сақтандыру сомасы мөлшерінде Сақтандыру шартының шартымен шартталған сақтандыру сомасы мен жүзеге асырылған сақтандыру төлемінің мөлшері арасындағы айырмаға тең күшін сақтайтыны белгіленуі мүмкін.

16.37. Осы Қағидалардың 16.36.-тармағында көзделген жағдайда, сақтандыру төлемін жүзеге асырғаннан кейін, Сақтанушы мынадай формула бойынша есептелген (бір жылға жасалған сақтандыру шарттары үшін) қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлей отырып, сақтандырудың қалған Пдоп.= СВ x СТ x (N/12), мұндағы: Пдоп. - қосымша сақтандыру сыйлықақысы; СВ - төленген сақтандыру төлемінің мөлшері; СТ - Сақтандыру шартында белгіленген сақтандыру тарифі; N - Сақтандыру шартының қолданысы аяқталғанға дейін қалған толық айлар саны.

17. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІ НЕМЕСЕ САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІНЕН БАС ТARTУ ТУРАЛЫ ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУ МЕРЗІМІ

17.1. Сақтандырушы сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдау үшін барлық қажетті құжаттарды алғаннан кейін 15 (он бес) жұмыс күні ішінде сақтандыру төлемі туралы не сақтандыру төлемін төлеуден бас тарту туралы шешім қабылдайды. Егер Сақтандырушы сақтандыру төлемінен бас тарту туралы шешім қабылдаса, ол бас тарту себебін жазбаша нысанда негізді түрде уәждейді және осы тармақта белгіленген мерзімдерде Қазақстан Республикасы заңнамасының ерекшеліктерін ескере отырып, келіспеушіліктерді реттеу үшін сақтандыру омбудсманына жүгіну құқығы туралы Сақтандырушыға (Сақтандырылушыға, Пайда алушыға) хабарлайды.

17.2. Егер Сақтандыру шартында өзге мерзім көзделмесе, Сақтандырушы Сақтанушыға (Пайда алушыға) сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы шешім қабылданғаннан кейін 5 (бес) жұмыс күні ішінде жүзеге асырады.

17.3. Сақтандыру төлемін уақтылы жүзеге асырмағаны үшін Сақтандырушы Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 353-бабына сәйкес жауапты болады.

17.4. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүргізуден бас тартуына Сақтандырушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген тәртіппен және шарттарда шағымдануы мүмкін.

17.5. Егер құқық қорғау органдары Сақтанушыға (Сақтандырылушыға, Пайда алушыға) немесе оның отбасы мүшелеріне қарсы сотқа дейінгі тергеп-тексеру жүргізсе және залалдың басталуына әкеп соққан мән-жайларға тергеп-тексеру жүргізілсе не құзыретті органдарда сақтандыру төлемінен бас тарту үшін негіздеменің болуын болжайтын материалдар болса, Сақтандырушының тергеп-тексеру немесе сот талқылауы аяқталғанға дейін Сақтанушыны (Сақтандырылушыны, Пайда алушыны) кешіктіру себептері туралы жазбаша хабардар ете отырып, сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдау мерзімін кейінге қалдыруға құқығы бар.

18. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫН ТОҚТАТУ ТАЛАПТАРЫ

18.1. Сақтандыру шарты келесі жағдайларда өз қолданысын тоқтатады:

- 1) Сақтандыру шартының қолданылу мерзімі өткенде;
- 2) Сақтандыру шарты мерзімінен бұрын тоқтатылғанда;
- 3) франшиза туралы шарттың қолданылуын ескере отырып, толық сақтандыру сомасы мөлшерінде сақтандыру төлемі жүзеге асырылғанда.

18.2. Азаматтық Кодексте көзделген міндеттемелерді тоқтатудың жалпы негіздерінен басқа, Сақтандыру шарты келесі жағдайларда мерзімінен бұрын тоқтатылады:

- 1) сақтандыру объектісі өмір сүруін тоқтатқан кезде;
- 2) Сақтанушы болып табылмайтын Сақтанушы қайтыс болған кезде, ол ауыстырылмаған кезде;
- 3) егер Сақтандырушы Сақтанушыны ауыстыруға қарсылық білдірсе, ал шартта немесе Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде өзгеше белгіленбесе, Сақтанушының мүліктік сақтандыру объектісін иеліктен шығаруы;

- 4) белгіленген тәртіппен өзінің кәсіпкерлік тәуекелін сақтандырған Сақтандырушының немесе осы қызметке байланысты азаматтық-құқықтық жауаптылықтың Кәсіпкерлік қызметін тоқтатуы;
 - 5) сақтандыру жағдайының туындау мүмкіндігі жойылып, сақтандыру тәуекелінің болуы сақтандыру жағдайынан өзгеше мән-жайлар бойынша тоқтатылған кезде;
 - 6) Сақтандырушыны мәжбүрлеп тарату (қызметін мәжбүрлеп тоқтату туралы) туралы сот шешімі заңды күшіне енген кезде;
 - 7) Сақтанушы Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде көзделген тәртіппен ресімдеген сақтандыру полисіне енгізілген шарттар мен мәліметтердің өзгеруі (сақтандыру полисін беру арқылы Сақтандыру шартын ресімдеген жағдайда).
Көрсетілген жағдайларда Сақтандыру шарты сөйлеуді тоқтату үшін негіз ретінде көзделген мән-жайлар туындаған сәттен бастап тоқтатылды деп есептеледі, бұл туралы мүдделі Тарап басқа біреуді дереу хабардар етуге тиіс.
- 18.3. Сақтандыру шарты Тараптардың бастамасы немесе келісімі бойынша мерзімінен бұрын тоқтатылуы мүмкін. Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын тоқтатуға бастамашы болған Тарап, егер Сақтандыру шартында немесе Тараптардың келісімінде өзгеше көзделмесе, екінші Тарапты жоспарланған тоқтату күніне дейін күнтізбелік 15 (он бес) күннен кешіктірмей хабардар етеді. Тараптардың бастамасы немесе келісімі бойынша мерзімінен бұрын тоқтату шарттары Сақтандыру шартында айқындалады.
- 18.4. Осы тараудың 18.2.-тармағында көзделген мән-жайлар бойынша Сақтандыру шарты мерзімінен бұрын тоқтатылған кезде, Сақтандырушының сақтандыру сыйлықақысының бір бөлігіне сақтандыру қолданылған уақытқа пропорционалды түрде құқығы бар, сондай-ақ егер Сақтандыру шартының талаптарында өзгеше көзделмесе, алынған сақтандыру сыйлықақысы сомасының 35% - нан аспайтын Сақтандыру шартын бұзуға байланысты шығындарды ұстап қалуға құқылы.
- 18.5. Егер Қазақстан Республикасының заңдарында және Сақтандыру шартында өзгеше көзделмесе, Сақтанушы кез келген уақытта Сақтандыру шартынан бас тартуға құқылы.
- 18.6. Егер бұл осы тараудың 18.2.-тармағында көрсетілген мән-жайларға байланысты болмаса, Сақтанушы Сақтандыру шартынан бас тартқан кезде (Сақтанушының бастамасы бойынша бұзу), Сақтандырушы (осы тараудың 18.7.-тармағында көрсетілген жағдайларды қоспағанда) құқылы:
- төленген сақтандыру сыйлықақысын немесе сақтандыру сыйлықақыларын қайтармауға;
 - егер Сақтандыру шартының талаптарында өзгеше көзделмесе, алынған сақтандыру сыйлықақысын сақтандыру сыйлықақыларының (сақтандыру жарналарының) сақтандыру қолданылған уақытқа барабар бір бөлігін және Сақтандыру шартын бұзуға байланысты 35%-нан аспайтын мөлшерде шығасыларын шегергенде, алынған сақтандыру сыйлықақысы сомасының қайтаруға құқылы.
- 18.7. Сақтанушы-жеке тұлға Сақтандыру шартынан бас тартқан жағдайда, ол жасалған күннен бастап күнтізбелік он төрт күн ішінде Сақтандырушы Сақтанушы-жеке тұлғаға сақтандыру сыйлықақысының (сақтандыру жарналарының) сақтандыру қолданылған уақыттың барабар уақытына бір бөлігін және Сақтандыру шартын бұзуға байланысты алынған (алынған) сақтандыру сыйлықақысының (сақтандыру жарналарының) он пайызынан аспайтын шығындарын шегергенде, алынған сақтандыру сыйлықақысын (сақтандыру жарналарын) қайтаруға міндетті.
- Сақтанушы-жеке тұлға өзінің (қарыз алушының) қарыз шарты бойынша қарыз беруші алдындағы міндеттемелерін орындауы себебі бойынша Сақтандыру шартынан бас тартқан кезде Сақтандырушы Сақтанушы-жеке тұлғаға алынған сақтандыру сыйлықақысын (сақтандыру жарналарын) сақтандыру сыйлықақысының (сақтандыру жарналарының) сақтандыру уақытына барабар бір бөлігін және Сақтандыру шартын бұзуға байланысты, алынған сақтандыру сыйлықақысынан (сақтандыру жарналарынан) он пайызынан аспайтын шығынды шегергендегі қайтаруға міндетті.

- 18.8. Егер Сақтандыру шартының талаптарында Сақтандырушы бірінші орын алған сақтандыру жағдайы бойынша сақтандыру төлемін жүзеге асырған жағдайда оны мерзімінен бұрын тоқтату көзделсе, онда Сақтанушы төлеген сақтандыру сыйлықақысы қайтаруға жатпайды.
- 18.9. Сақтандыру шартының мерзімінен бұрын тоқтатылуы Сақтанушының кінәсінен оның талаптарының орындалмауынан туындаған жағдайларда сақтандыру сыйлықақысы (оның бір бөлігі) қайтаруға жатпайды.
- 18.10. Сақтандыру шартының мерзімінен бұрын тоқтатылуы Сақтандырушының кінәсінен оның талаптарының орындалмауынан туындаған жағдайларда, соңғысы Сақтанушыға өзі төлеген сақтандыру сыйлықақысын не сақтандыру жарналарын толығымен қайтаруға міндетті.
- 18.11. Егер Сақтандыру шарты сот Тарапынан жарамсыз деп танылған жағдайда, Сақтандырушы Сақтанушыға одан алынған сақтандыру сыйлықақысын не сақтандыру жарналарын қайтаруға, ал Сақтанушы (Пайда алушы) Сақтандырушыға одан алынған сақтандыру төлемін қайтаруға міндетті.

19. СУБРОГАЦИЯ

- 19.1. Сақтандыру төлемін жүзеге асырған Сақтандырушыға төленген сома шегінде Сақтанушының (Сақтандырылушының) сақтандыру нәтижесінде өтелген залалдар үшін жауапты тұлғаға талап ету құқығы өтеді.
- 19.2. Сақтанушы (Сақтандырылушы) сақтандыру төлемін алған кезде Сақтандырушыға қолында бар барлық құжаттар мен дәлелдемелерді беруге және Сақтандырушының өзіне өткен талап ету құқығын жүзеге асыруы үшін қажетті барлық мәліметтерді оған хабарлауға міндетті.
- 19.3. Егер Сақтанушы (Сақтандырылушы) Сақтандырушы өтеген залалдар үшін жауапты тұлғаға өзінің талап ету құқығынан бас тартса немесе бұл құқықты жүзеге асыру Сақтанушының (Сақтандырылушының) кінәсінен мүмкін болмаса, Сақтандырушы сақтандыру төлемін толық немесе тиісті бөлігінде жүзеге асырудан босатылады және артық төленген соманы қайтаруды талап етуге құқылы.

20. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫНЫҢ ТАЛАПТАРЫНА ӨЗГЕРІСТЕР МЕН ТОЛЫҚТЫРУЛАР ЕНГІЗУ ТӘРТІБІ

- 20.1. Сақтандыру шартына өзгерістер мен толықтырулар енгізу Тараптардың бірінің жазбаша өтініші (хабарламасы) негізінде Тараптардың өзара келісімі бойынша жүргізіледі.
- 20.2. Тараптардың бірінің өтінішін алған сәттен бастап шешім қабылданған сәтке дейін Сақтандыру шарты бұрынғы шарттарда қолданылады.
- 20.3. Осы Қағидаларға сәйкес жасалатын Сақтандыру шартына өзгерістер мен толықтырулар Сақтандыру шартына қосымша келісім жасау және оған қол қою арқылы ресімделеді.

21. ДАУЛАРДЫ ШЕШУ ТӘРТІБІ

- 21.1. Сақтандырушы мен Сақтанушы (Пайда алушы) арасында туындайтын дауларды Тараптар тікелей келіссөздер арқылы қарайды.
- 21.2. Тараптар арасында келісімге қол жеткізілмеген кезде дау Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген тәртіппен шешіледі.

22. ҚОСЫМША ТАЛАПТАР

- 22.1. Сақтандырушы осы Қағидалардың негізінде нақты Сақтанушыға немесе Сақтандырушылар сегментіне бағдарланған, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына қайшы келмейтін шамада түрлі тәуекелдер жиынтығымен сақтандырудың жеке

- шартына немесе осы Сақтандыру қағидаларының негізінде жасалатын сақтандыру шарттарының жекелеген тобына сақтандыру шарттарын немесе сақтандыру бағдарламасынан үзінді көшірмелер жасауға құқылы.
- 22.2. Сақтандыру талаптары деп осы Қағидалар мен Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасы негізінде қалыптастырылған және жеке шартқа немесе топқа жататын сақтандырудың елеулі және қосымша талаптары түсініледі.
- 22.3. Сақтандырушы сақтандыру шарттарына немесе бағдарламаларына, осы Қағидалардың негізінде жасалатын бірыңғай сақтандыру шарттарының жекелеген топтарына маркетингтік атаулар беруге құқылы.
- 22.4. Сақтандыру шартын жасасу кезінде Тараптар осы Қағидалардың жекелеген ережелерін өзгерте (алып тастай) алады және (немесе) Сақтандыру шартын Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына қайшы келмейтін өзге де жолдармен толықтыра алады.